

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi metsästyslain muuttamisesta

Lakialoite laiksi metsästyslain 62 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä helmikuuta 2005 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi metsästyslain muuttamisesta (HE 278/2004 vp).

Eduskunta-aloite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen laiksi metsästyslain 62 §:n muuttamisesta (LA 16/2005 vp — Nils-Anders Granvik /r ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 2 päivänä maaliskuuta 2005.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Sauli Härkönen, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkija Risto Heikkilä, Metsäntutkimuslaitos
- tutkimusjohtaja Eero Helle, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

- varapuheenjohtaja Niklas Christensen ja toiminnanohjaaja Hans Holopainen, Kirkkonummen riistanhoitoyhdistys
- osastopäällikkö Asko Niemi, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- toiminnanjohtaja Raimo Vajavaara, Metsästäjien Keskusjärjestö
- toiminnanjohtaja Timo Lettijeffer, Suomen Metsästäjä- ja Kalastajaliitto ry
- toiminnanjohtaja Juha Kairikko, Suomen Metsästäjäliitto ry
- puheenjohtaja Holger Falck ja toiminnanjohtaja Tage Ginstrom, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf
- hallituksen jäsen Markku Tuominen, Uudenmaan riistanhoitopiiri
- Jorma Lindblom, Varsinais-Suomen riistanhoitopiiri
- metsäinsinööri Pontus Enestam.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- saamelaiskäräjät
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan metsästyslakia muutetta-

vaksi siten, että metsäkauriin metsästyksen ei enää vaadittaisi pyyntilupaa. Metsäkauriskä-

nan kasvu ja kannan säätely edellyttävät myös metsästystapoja koskevien säännösten tarkistamista. Lisäksi ehdotetaan, että metsäkauriin maataloudelle, metsätaloudelle ja liikenteelle aiheuttamia vahinkoja ei enää korvattaisi hirvieläinten pyyntilupamaksuina kertyneistä varoista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivästä elokuuta 2005 alkavan metsästysvuoden alusta.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 16/2005 vp ehdotetaan, että metsästyslain 62 §:n 2 momentin säännöstä, joka muun ohella koskee maanomistajia edustavan jäsenen valitsemista riistanhoitopiiriin hallitukseen, täsmennetään siten, että maanomistajia edustaville organisaatioille annetaan oikeus nimetä ehdokkaat, joista riistanhoitopiiriin kokous valitsee kyseisen jäsenen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Suomea nyt asuttavalla metsäkauriskannalla on monta leviämishistoriaa. Metsäkauriita on istutettu menestyksellisesti Ahvenanmaalle ja maan eteläisimpiin osiin. Luontaisesti laji levisi Karjalan kannaksen kautta Kaakkois-Suomeen ja Perämeren rannikkoa kiertäen Lappiin ja Pohjois-Pohjanmaalle. Maaliskuun 50 sentin lumen-syvyys rajoittaa lajin levinneisyyttä, mistä johtuen maan pohjoispuoliskon erilliset kannat löytyvät jokivarsista ja paikoilta, joilla metsäkauriita talvisin ruokitaan. Lisäksi metsäkauris on yrittänyt leviämistä Finnmarkista Utsjoelle, mutta nämä leviämisyritykset ovat luonnollisista syistä epäonnistuneet. Koska erämiehet ruokivat monin paikoin metsäkauriita talvisin, suhtautuminen alueella viihtyviin kauriisiin on hyvin tunnepitoista.

Metsäkauris kuuluu pienehköstä koostaan huolimatta hirvieläimiin. Historiallisesti hirvieläinkantoja on hyödynnetty pyyntilupien perustuen, koska näin on voitu ohjata verotusta määrien ohella haluttaessa toisaalta aikuisiin ja vasoihin ja toisaalta myös eri sukupuoliin. Valikoivalla metsästyksellä mahdollistettiin muun muassa maamme hirvikannan nousu 1970-luvulla. Kaatoilmoitusten perusteella voidaan seurata ihmisen aiheuttamaa poistumaa kannasta. Vaihdohtoinen menettely olisi pelkästään pyyntiaikoihin tukeutuva passiivinen riistanhoitomalli, jota käytetään yleisesti pienriistan metsästyksen

säätelyssä. Hallitus esittää nyt pyyntiluvista luopumista hirvieläimiin lukeutuvalla metsäkauriilla. Jotta tästä perinteisestä mallista poikkeavasta ratkaisusta saataisiin mahdollisimman paljon seurantatietoa, valiokunta tulee ehdottamaan täydennyksenä kaatoilmoitusmenettelyä, jossa riistanhoitopiiri olisi keskeinen tiedonvastaanottaja.

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että metsäkauriskanta on viime vuosina kasvanut merkittävästi etenkin Varsinais-Suomen, Uudenmaan, Satakunnan, Etelä-Hämeen ja Pohjois-Hämeen riistanhoitopiirien alueilla. Metsäkauriiden määrän arvioidaan kaksinkertaistuneen viimeisten neljän vuoden aikana ja kohonneen eräiden arvioiden mukaan jo 12 000—15 000 yksilöön.

Hirven ja valkohäntäpeuran intensiivisen metsästyksen takia metsäkauriin pyynti on jäänyt toissijaiseen asemaan. Tämän vuoksi myös metsäkauriiden pyyntilupien käyttöaste on vuosittain jäänyt alle 60 prosentin. Pyyntilupien käyttöaste on laskenut vuonna 2003 peräti 31,9 prosenttiin myönnettyjen lupien kokonaismäärästä. Sen vuoksi metsäkauriskannan hallinnassa pitäminen edellyttää uusien säätelykeinojen käyttöön ottamista. Esityksessä ehdotetaan, että metsäkauriin metsästyksen osalta luovutettiin pyyntiluvasta. Pyyntilupavaatimuksesta luopuminen merkitsisi samalla pyyntilupamaksuista luopumista.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsiteltäessä hallituksen esitystä valtioneuvostossa pöytäkirjaan merkittiin lausuma, jossa val-

tioneuvosto edellyttää maa- ja metsätalousministeriön seuraavan lakimuutoksen toimivuutta, erityisesti liittyen vahinkojen korvaamiseen ja metsäauriskannan suotuisaan kehitykseen. Ongelmien ilmetessä maa- ja metsätalousministeriön tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin. Lausuman mukaisesti valiokunta edellyttää, että metsäkauriin metsästyksen saalismääriä ja kannan kehitystä seurataan sen selvittämiseksi, miten metsäauriskanta kehittyy ilman pyyntilupaa tapahtuvan metsästyksen aikana. Valiokunta katsoo, että jäljempänä selostettavat saalismäärän seuranta koskevat säännökset tulee saattaa voimaan samanaikaisesti ehdotetun lainmuutoksen kanssa. Tärkeää on myös, että kolmen vuoden seurannan jälkeen — ja tarvittaessa aiemminkin — ryhdytään toimenpiteisiin, mikäli seurannan perusteella todetaan metsäauriskannan kehittyvän epäsuotuisasti.

Saaliin ilmoittamisvelvollisuus

Valiokunta toteaa, että metsästyslain 30 §:ään sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka nojalla asetuksella voidaan säätää hirvieläimen pyyntilupaan liitettävistä ehdoista. Pyyntiluvan ehdoksi voidaan määrätä, että metsästäjän on annettava saalistiedot saamastaan saaliista. Nykyinen asetuksenantovaltuus ei kuitenkaan enää ulotu metsäkauriin pyyntiin ja sitä koskevien saalistietojen keräämiseen, jos metsäkauris vapautetaan pyyntiluvan alaisuudesta. Tämän vuoksi valiokunta tulee jäljempänä ehdottamaan, että metsästyslain 30 §:ää täydennetään säännöksellä, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi asetuksella velvoittaa metsästäjät antamaan riistanhoitopiirille saalistietoja metsäkauriin pyynnistä, jos tiedot ovat tarpeen kannan kehityksen seuraamista varten. Valiokunta toteaa, että kyseinen ilmoittamisvelvollisuus tulee saattaa voimaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella samanaikaisesti kuin käsiteltävänä olevan lain muutos tulee voimaan.

Valiokunta katsoo, että metsäkauriin pyynnistä kerättävistä saalistiedoista tulee käydä ilmi pyydystettyjen aikuisten metsäkauriiden ja vassojen lukumäärä, niiden sukupuoli, pyyntiajan kohta sekä pyyntipaikka. Pyyntipaikka tulee il-

moittaa tilan tarkkuudella. Lisäksi tulee ilmoittaa, kuuluuko ko. tila metsästyseuran tai metsästyseurueen metsästysalueeseen vai onko kyseessä niistä erillinen tila. Samoin tulee ilmoittaa, minkä suuruinen metsästyseuran tai metsästyseurueen metsästysalueen pinta-ala on. Jos saalis on saatu alueelta, joka ei sisälly metsästyseuran tai metsästyseurueen metsästysalueeseen, tulee myös tämän alueen pinta-ala ilmoittaa. Saalistietojen kerääminen tulee asettaa riistanhoitopiirien tehtäväksi, sillä riistanhoitopiireissä on palkattuna vakituisia toimihenkilöitä.

Vähimmäispinta-ala

Valiokunta korostaa sitä, että metsäkaurissaalista koskeva ilmoitusvelvollisuus tukisi myös vähimmäispinta-alaan liittyvien seikkojen tehokasta seuranta. Saalistilmoitusten avulla voitaisiinkin seurata, minkä suuruisilta metsästysalueilta metsäkauriita saadaan saaliiksi.

Valiokunta katsoo, että jos riistanhoitopiirien metsästyslain 38 §:n nojalla asettamat metsästysaika koskevat rajoitukset eivät osoittautu riittäväksi kannan kehitykseen puuttumiseksi sellaisessa tilanteessa, jossa metsäauriskanta kehittyy epäsuotuisasti, maa- ja metsätalousministeriön tulee ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi. Tilanteessa, jossa saalisseurannan perusteella todetaan, että syynä kannan epäsuotuisaan kehitykseen on esimerkiksi liian suuri metsästyspaine alueelliseen kannan tuottoon nähden ja että pieniltä alueilta metsästäminen on saanut suhteellisen suuren merkityksen, toimenpiteinä tulisivat kysymykseen ensisijaisesti metsäkauriin metsästyksen asettaminen pyyntiluvanvaraiseksi muuttamalla metsästysasetusta metsästyslain 10 §:n 2 momentissa olevan asetuksenantovaltuuden nojalla. Tämän jälkeen riistanhoitopiiri harkitsisi tapauskohtaisesti pyyntilupia myöntäessään metsäauriskannan tilan perusteella (tiheys/pinta-alayksikkö) sen, minkä suuruisilta alueilta metsäkauriiden metsästäminen voitaisiin sallia.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta katsoo, ettei tässä vaiheessa, ennen riittäviä selvityksiä ja seuranta, tule asettaa vähimmäispinta-alaa metsäkauriin metsästyksen. Tavoitteena

tuleekin olla, että metsästyksen kestävyys voidaan varmistaa muilla jo voimassa olevilla säännöksillä ja niiden nojalla toteutettavilla toimenpiteillä, muun muassa metsästystä rajoittamalla (metsästyslain 38 §). Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että metsästyslaki velvoittaa riistanhoitopiirejä ja riistanhoitoyhdistyksiä seuraamaan kaikkien riistaeläinkantojen kehitystä ja ryhtymään sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Tämä velvoite koskee myös maa- ja metsätalousministeriötä korkeimpana metsästystä johtavana ja valvovana viranomaisena. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön tulohajauksen alaisen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tulee tuottaa jatkuvasti tietoa riistaeläinkannoista. Valiokunta painottaa myös sitä, että metsästysseurat ja metsästysseurueet seuraavat tehokkaasti metsäaurissaaliiden ja metsäauriskantojen kehittymistä alueillaan. Edellä esitetyn ohella metsästyksen ohjaamiseen voidaan vaikuttaa lakisääteisen metsästäjäorganisaation aktiivisella tiedottamisella, kouluttamisella ja neuvonnalla. Tähänkin tulee kiinnittää erityistä huomiota saatettaessa lakia voimaan

Metsäkauriin saattaminen tarvittaessa pyyntiluvanvaraiseksi metsästysasetuksen muutoksella

Valiokunta on edellä todennut, että maa- ja metsätalousministeriön tulee ryhtyä lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, jos kolmen vuoden seurannan jälkeen — tai aiemminkin — havaitaan, että metsäauriskannan kehityksessä tapahtuu hälyttäviä muutoksia lainmuutoksen seurauksena ja että voimassa oleva lainsäädäntö ja sen nojalla suoritettut toimenpiteet eivät takaa riittäviä puitteita kannan kehityksen turvaamiselle tai metsäkauriin metsästyksen tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle. Tällaisessa tilanteessa toimenpiteenä tulee olla ensisijaisesti metsästysasetuksen muuttaminen. Mainittuun metsästyslain 10 §:n 2 momenttiin sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka nojalla metsäkauris voidaan lisätä metsästysasetuksen 1 §:ään, jossa luetellaan riistaeläinlajit, joiden metsästämiseen riistanhoitopiiri voi myöntää pyyntiluvan. Asetusmuu-

toksen jälkeen pyyntiluvan hakemisen ja myöntämisen samoin kuin pyyntilupahakemukseen liitettävien selvitysten ja pyyntilupaan otettavien määräysten osalta noudatettaisiin metsästysasetuksen 2—4 §:n säännöksiä. Lisäksi pyyntiluvan saajaa velvoittaisi metsästysasetuksen 9 §, jossa on säännökset pyyntilupaan liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta.

Vahinkojen korvaamisesta

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukaan metsäkauriin kuluvan vuoden aikana aiheuttamat vahingot tullaan ensi vuonna korvaamaan nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti metsästäjien maksamista, hirvieläinten pyyntilupamaksuina kertyvistä varoista. Vuonna 2006 ja sen jälkeen aiheutuneita metsäkauriin aiheuttamia vahinkoja ei enää korvattaisi metsästäjien maksamista hirvieläinten pyyntilupamaksuina kertyvistä varoista.

Tällä hetkellä riistaeläinten aiheuttamina vahinkoina korvataan ainoastaan hirvieläinten ja suurpetojen aiheuttamia vahinkoja. Hallituksen esityksen mukaan metsäkauris tulisi sisällyttämään niiden riistaeläinlajien joukkoon, joiden aiheuttamia vahinkoja voitaisiin korvata erityisesti syystä säätämällä korvauksesta valtioneuvoston asetuksella. Valiokunta pitää tärkeänä, että erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi poikkeuksellista vahinkotapahtumaa, joka ei ole ollut ennalta estettävissä ja jolla on vahingon kärsijän elinkeinon harjoittamiselle kohtuuttoman suuri merkitys.

Toisaalta valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisjärjestelmää on tarkoitus uudistaa kokonaisuutena siten, että säännökset riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta sisällytetään erilliseen lakiin, johon myös otetaan perustuslain edellyttämät täsmälliset asetuksenantovaltuudet. Tällä uudistuksella toteutettaisiin siten myös metsästyslain 87 §:n 2 momenttiin sisältyvä asetuksenantovaltuuden ja säädöstason tarkistaminen, joka on mainittu hallituksen esityksessä.

Valiokunta on jo edellä todennut edellyttävänsä, että lain tultua voimaan metsäkauriin

metsästyksen saalismäärien ja kannan kehitystä seurataan. Valiokunta edellyttää lisäksi, että myös metsäkauriin aiheuttamien vahinkojen korvaamiskäytäntöä seurataan (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen ja lakialoitteen perusteista ilmenevistä syistä samoin kuin saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä ja lakialoitetta tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitettävien muutosehdotuksien.

Yksityiskohtaiset perustelut

30 § (*Uusi*). Edellä on todettu, että metsästyslain 30 §:ään sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka nojalla voidaan asetuksella säätää hirvieläimen pyyntilupaan liitettävistä ehdoista. Pyyntiluvan ehdoksi voidaan määrätä, että metsästäjän on annettava saalistiedot saamastaan saaliista. Nykyinen asetuksenantovaltuus ei kuitenkaan ulotu metsäkauriin pyyntiin ja saalistietojen ke-

räämiseen, jos metsäkauris vapautetaan pyyntiluvan alaisuudesta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi asiaa koskevan uuden 2 momentin.

62 § (*Uusi*). Lakialoitteessa 2 momenttiin ehdotetusta muutoksesta poiketen valiokunta ehdottaa tulkinnanvaraisuuden poistamiseksi, että momenttiin sisällytetään myös voimassa olevaan lakiin sisältyvät momentin kolme viimeistä virkettä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään hallituksen esityksen ja lakialoitteen LA 16/2005 vp pohjalta muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

metsästyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun metsästyslain (615/1993) 10 §:n 1 momentti, (poist.) 21 ja 34 §, 62 §:n 2 momentti, 69, 87, 89 ja 90 §, sellaisina kuin niistä ovat 62 §:n 2 momentti laissa 1009/2002, 87 § laissa 1236/1999 ja 89 § laissa 692/1999, sekä lisätään 30 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

10 ja 21 §
 (Kuten HE)

30 § (*Uusi*)

Hirvieläinmetsästystä koskeva asetuksenantovaltuus

Maa- ja metsätalousministeriö voi asetuksella velvoittaa metsästäjät antamaan riistanhoito-

piirille saalistietoja metsäkauriin pyynnistä, jos tiedot ovat tarpeen kannan kehityksen seuraamista varten. (Uusi 2 mom.)

34 §
(Kuten HE)

62 § (Uusi)

Riistanhoitopiirin hallitus ja riistapääällikkö

— — — — —
Riistanhoitopiirin kokous valitsee hallitukseen vähintään neljä ja enintään seitsemän jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet riistanhoitoyhdistysten asettamista ehdokkaista. Riistanhoitopiirin kokous valitsee hallitukseen lisäksi yhden jäsenen ja tälle henkilökohtaisen va-

rajäsenen *alueellisesti merkityksellisten maanomistajajärjestöjen asettamista ehdokkaista.* Riistanhoitopiirin kokous valitsee ensin hallituksen puheenjohtajan ja hänen varajäsenensä riistanhoitoyhdistysten asettamista ehdokkaista. Sen jälkeen valitaan muut hallituksen jäsenet ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Hallitus valitsee varapuheenjohtajan niiden hallituksen jäsenten keskuudesta, jotka on valittu riistanhoitoyhdistysten asettamista ehdokkaista.

— — — — —
69, 87, 89 ja 90 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

*Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa metsäkauriin metsästyksen saalis-
määrien sekä metsäkauriskannan kehi-*

*tystä samoin kuin metsäkauriin aiheut-
tamien vahinkojen korvauskäytäntöä ja
että maa- ja metsätalousvaliokunnalle
toimitetaan seurannan tuloksista selvi-
tys vuoden 2006 loppuun mennessä.*

Helsingissä 8 päivänä huhtikuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Pertti Hemmilä /kok
Matti Kauppila /vas
Esko Kiviranta /kesk
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Jari Leppä /kesk

Minna Lintonen /sd
Eero Lämsä /kesk
Erkki Pulliainen /vihr
Pekka Vilkuna /kesk
Lasse Virén /kok
vjäs. Klaus Pentti /kesk
Kimmo Tiilikainen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.